

1

2

-LECIE

KOLONII

5

WAWELBERGA

UTOPIA URZECZYWISTNIONA - IDEA OSIEDLA SPOŁECZNEGO

Współca Wawelberg

UTOPIA URZECZYWISTNIONA - IDEA OSIEDLA SPOŁECZNEGO 125-LECIE KOLONII WAWELBERGA

XII A 2
1898
Ww

ПОЛОЖЕНИЕ О ДЕШЕВЫХЪ КВАРТИРАХЪ

въ гор. Варшавѣ

имеяъ *Ипполита и Людовика*

супруг. **ВАВЕЛБЕРГЪ.**

USTAWA TANICH MIESZKAŃ

w Warszawie

imienia Hipolita i Ludwika

małżonk. **WAWELBERGÓW.**

WARSZAWA

DRUK TOW. S. ORGELBRANDA SYNÓW,
Krakowskie-Przedmieście Nr. 66.

1898.

Kolonia Wawelberga powstała z marzenia o lepszym świecie. Świecie, w którym uczciwie pracujący ludzie żyją godnie i bez nienawiści. Mieszkają w dobrych warunkach, które pozwalają im wypocząć po pracy. To nie tylko ich dom, ale też miejsce, gdzie mogą się rozwijać i kształcić. Brzmi jak utopia. Ale w lokalnym wymiarze osiedle w znacznym stopniu wypełniło marzenia fundatorów.

6 maja 1898 roku na wolskim przedmieściu, przy trakcie Górczewskim wmurowano akt erekcyjny w fundament pierwszego z budynków. Rozpoczęła się budowa, stojącego do dziś w Warszawie, przy ulicy Górczewskiej 15 osiedla mieszkaniowego, nazywanego przez warszawiaków „Kolonią Wawelberga”. Fundatorzy postanowi uczcić w ten sposób pięćdziesięciolecie istnienia Domu Bankowego H. Wawelberg. Hipolit i Ludwika Wawelbergowie przeznaczyli na ten cel 300 tysięcy rubli. Stanisław Rotwand dołożył 100 tysięcy rubli. Budowa osiedla pochłonęła w sumie, niebagatelną na tamte czasy, kwotę 558 265,16 rubli.

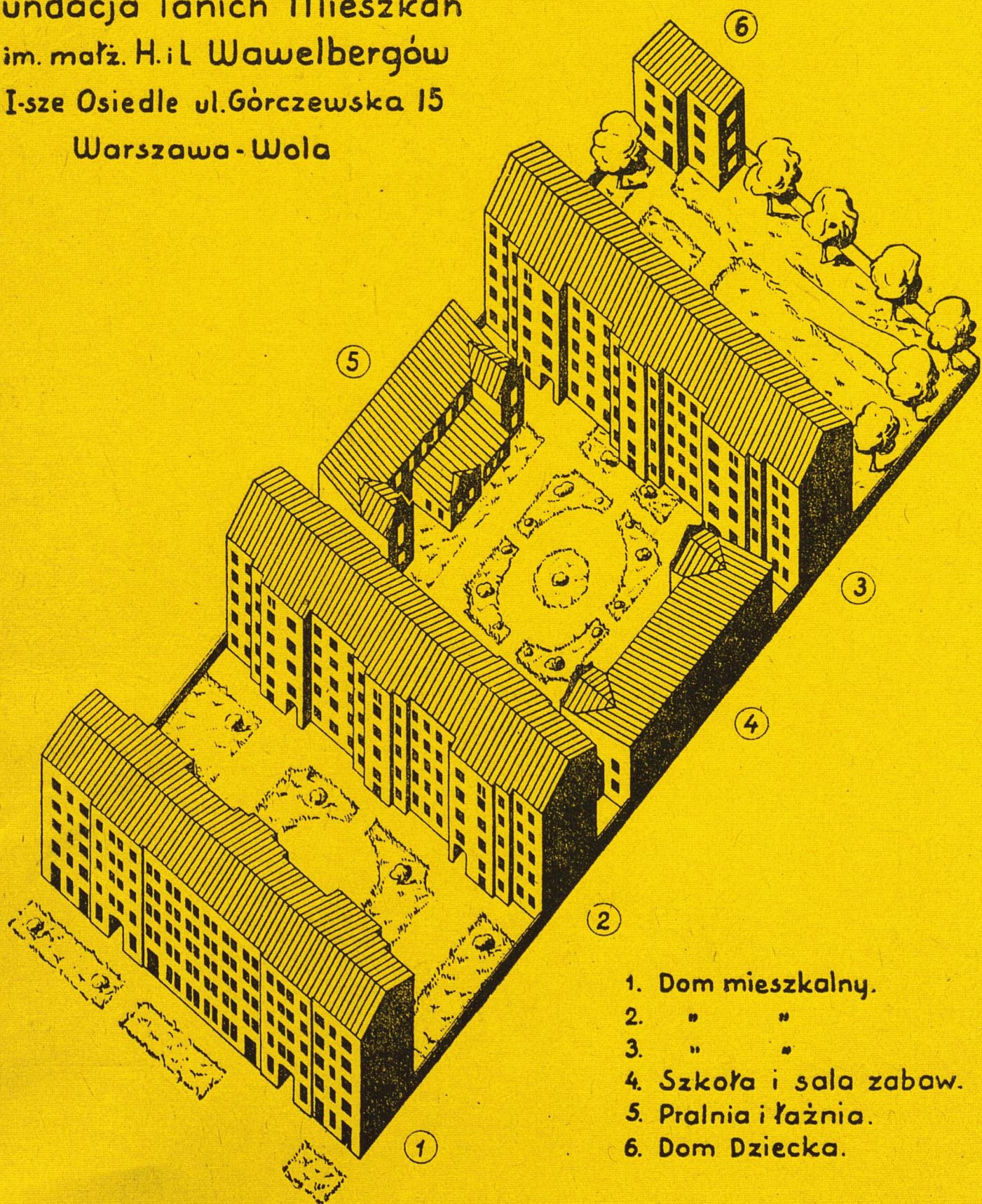
Skąd pomysł, by uczcić rocznicę powstania banku, budując osiedle? Wiadomo, że Hipolit Wawelberg rozważał różne opcje. Duży wpływ na jego decyzję miała znajomość z prawnikiem Adolfem Suligowskim. W 1898 roku adwokat i

profesor Uniwersytetu Warszawskiego opublikował tekst pt. „Kwestya Mieszkań”. Opisał tragiczną sytuację mieszkaniową robotników i rzemieślników w Warszawie. Wpływ na wybór filantropa miała też jego podróż do Anglii, gdzie zapoznał się z projektem George'a Peabody'ego, który powołał do życia fundację, budującą domy dla pracowników. Wawelberg postanowił wybudować wygodne, higieniczne mieszkania na wynajem, dla osób pracujących, o niższym statusie ekonomicznym, bez względu na to, gdzie byli zatrudnieni. Czynnikiem miały być łatwy do udźwignięcia przez osoby pracujące w lokalnych zakładach. Ewentualne dochody z najmu fundacja miała przeznaczyć na budowę kolejnych budynków. To odróżniało projekt Wawelbergów od osiedli, budowanych przez fabrykantów, którzy wynajmując mieszkania swoim robotnikom, mieli nad nimi pełną kontrolę i dodatkowy zysk z najmu. Rozpoczęcie budowy poprzedziły liczne opracowania oraz wytyczne dla projektanta i budowniczych, przygotowane przez Komitet Budowy powołany przez fundatorów 6 listopada 1897 roku. Za projekt architektoniczny odpowiadał Edward Goldberg a prace budowlane przeprowadzili przedsiębiorcy Z. Frumik, R. Rotenberg oraz firma budowlana T. Czosnowski i S-Ka. Wszyscy mieszkańcy zostali objęci wyjątkowym projektem społecznym: na terenie osiedla działały szkoły, Uniwersytet Ludowy, dom dziecka, sala zabaw, Fundacja Kropla Mleka, Fundacja Kolonii Letnich, łaźnia, pralnia i ambulatorium. Lokatorom udostępniono bezpłatną opieką medyczną. Ten społeczny projekt działał przez 46 lat, do wybuchu Powstania Warszawskiego, kiedy większość mieszkańców osiedla została wymordowana podczas „Rzezi Woli”.

Po II wojnie światowej fundację próbował reaktywować ocalały syn fundatorów, Wacław Wawelberg. Ze względów politycznych projekt upadł a potomkowie Hipolita i Ludwika emigrowali z Polski do Brazylii. Osiedle odbudowano w 1948 roku, zmieniając całkowicie układ wewnętrzny budynków. Z trudnych do wyjaśnienia powodów zmniejszono część otworów okiennych. Kolonia Wawelberga wciąż trwała, niszczała z roku na rok coraz bardziej zapomniana i zaniedbana. Od kilku lat, dzięki wielkiemu zaangażowaniu lokalnej społeczności, wspólnot mieszkaniowych, Stowarzyszenia Mieszkańców i Przyjaciół Kolonii Wawelberga, wsparciu Miasta St. Warszawy oraz Urzędu Konserwatorskiego, Kolonia Wawelberga odzyskuje dawną świetność. Dziś uważana jest za jeden z cenniejszych, ocalałych zabytków Warszawy.

Kuratorzy wystawy Ewa i Andrzej Chybowski

Fundacja Tanich Mieszkań
im. małż. H. i L. Wawelbergów
I-sze Osiedle ul. Górczewska 15
Warszawa - Wola

1. Dom mieszkalny.
2. " "
3. " "
4. Szkoła i sala zabaw.
5. Pralnia i łaźnia.
6. Dom Dziecka.

B 31388

Hipolit Wawelberg (1843-1901)

Polski patriota, finansista i filantrop, wybitny przedstawiciel pozytywizmu. Urodzony w Warszawie. Powstaniec Styczniowy 1863 roku. Ukończył studia finansowe w Berlinie. Od 1869 roku prowadził oddział Domu Bankowego Wawelbergów w Petersburgu, tworząc jeden z największych banków w Rosji.

Znaczną część fortuny wydał na cele charytatywne w Rosji i Królestwie Kongresowym, głównie w Warszawie. Przekazywał środki na stypendia i stołówki dla studentów, szpitale, ochronki, domy starców i kolonie dla dzieci.

W 1875 roku był jednym z głównych sponsorów Muzeum Rolnictwa i Przemysłu – instytucji, wokół której gromadzili się najwybitniejsi obywatele ówczesnej Warszawy.

W 1893 roku przyczynił się do powstania Muzeum Rzemiosła i Sztuki Stosowanej, które stało się centrum kształcenia rzemieślników.

Wydawał tanie edycje dzieł Adama Mickiewicza, Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa i Elizy Orzeszkowej. W 1895 roku utworzył dwie szkoły: Szkołę Rolniczą w Częstochowie i Szkołę Mechaniczno-Techniczną w Warszawie im. Hipolita Wawelberga i Stanisława Rotwanda.

Ostatnim dziełem Hipolita Wawelberga było zbudowanie osiedla społecznego dla niezamożnych mieszkańców Woli, nazywanego dziś „Kolonią Wawelberga”.

Ludwika Wawelberg z domu Bergson (1852-1927)

Pochodziła ze sławnej warszawskiej rodziny, jej ojcem był Zygmunt Bersohn (1814-1864), Helena Bersohn z Baumanów.

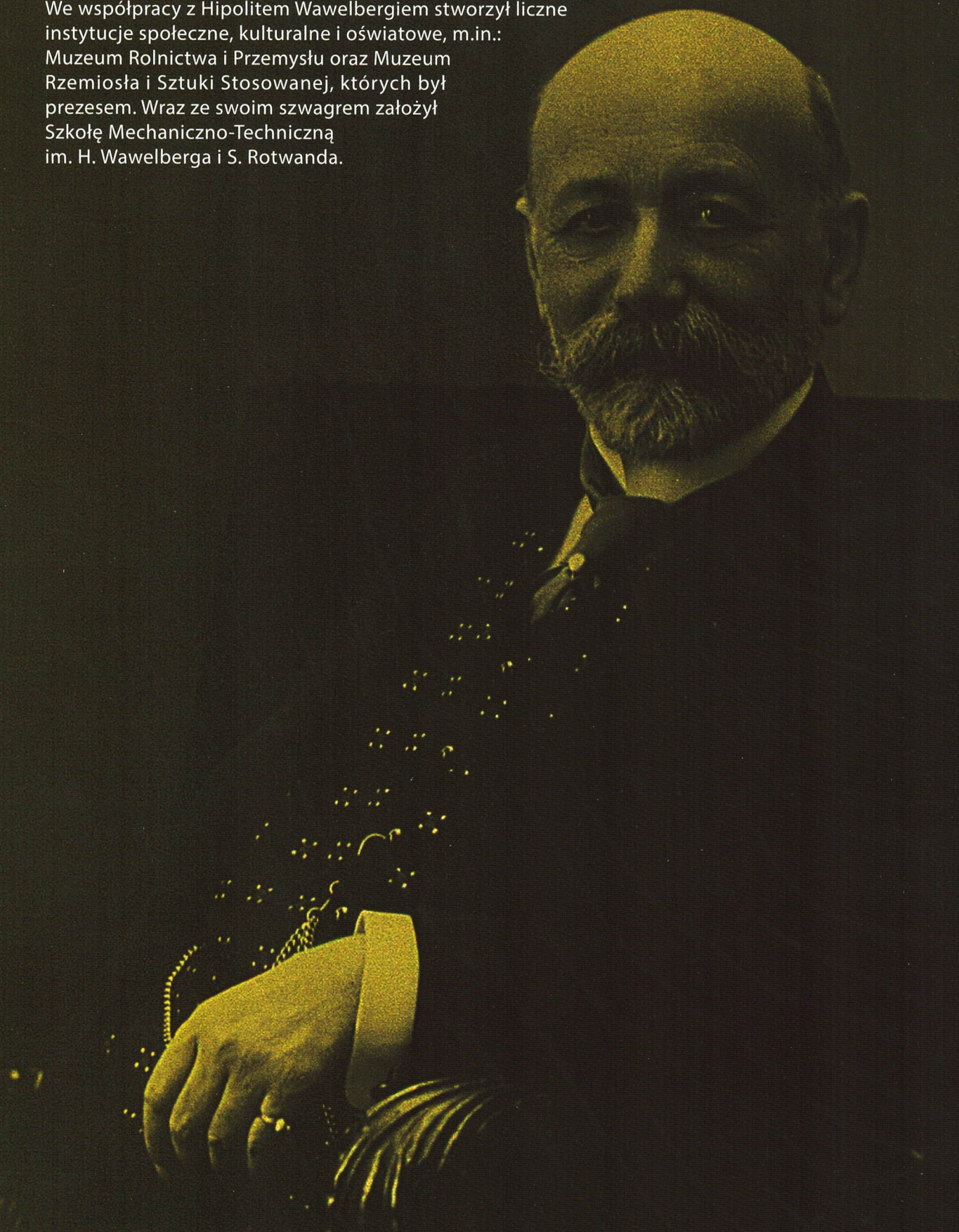
Jej dziadkami byli Majer i Chaja Bersohn, oraz Salomon i Paulina Bauman, fundatorzy Szpitala Dziecięcego Bersohnów i Baumanów. Żona Hipolita Wawelberga była wybitną działaczką społeczną, współzałożycielką wielu instytucji społecznych wspierających kobiety w trudnej sytuacji życiowej oraz dzieci. Po śmierci męża kontynuowała jego dzieło.

*Ludwika
z Bergsonów
Wawelberg
ur. w Warszawie 15/10/1852*

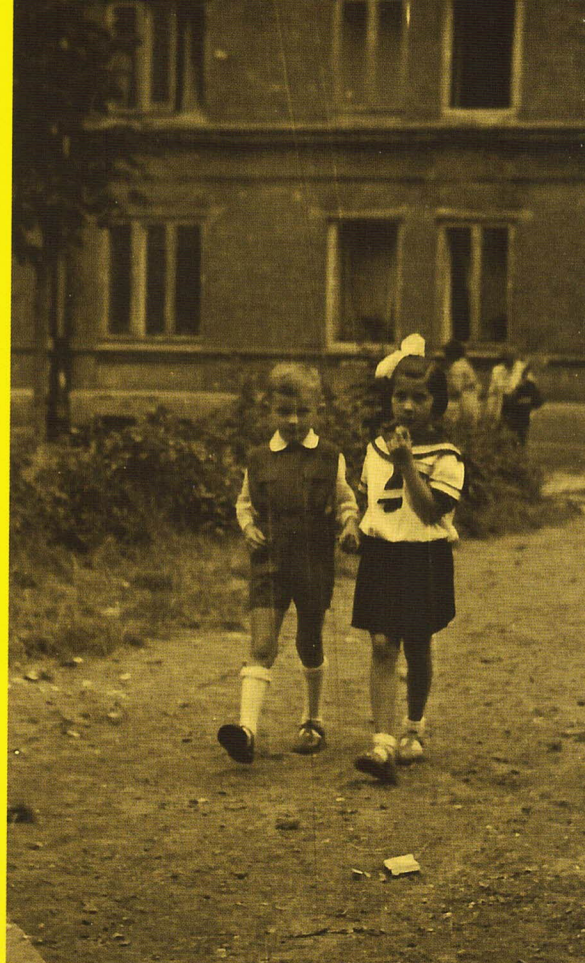
Stanisław Rotwand (1839-1916)

Prawnik, finansista i przemysłowiec, warszawski filantrop. Najbliższy współpracownik Hipolita Wawelberga w działalności gospodarczej i społecznej. Żonaty z Marią z domu Wawelberg. Kierował warszawskim oddziałem Domu Bankowego Wawelbergów, przemianowanym w 1913 roku na Bank Zachodni. We współpracy z Hipolitem Wawelbergiem stworzył liczne instytucje społeczne, kulturalne i oświatowe, m.in.: Muzeum Rolnictwa i Przemysłu oraz Muzeum Rzemiosła i Sztuki Stosowanej, których był prezesem. Wraz ze swoim szwagrem założył Szkołę Mechaniczno-Techniczną im. H. Wawelberga i S. Rotwanda.

Jan Lejborek z 1950-51 roku

Lata pięćdziesiąte

Napisał Mawelberg

Dziś Kolonia Wawelberga to miejsce świadek
trudnej historii Warszawy w XX wieku.
Dzięki współczesnym mieszkańcom, tak jak
w XIX, wieku staje się „Sercem Woli”
tętniącym kulturą i projektami społecznymi.

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

MUZEUM HISTORII POLSKI

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

Wolskie Centrum Kultury

instytucja kultury
miasta stołecznego
Warszawy

MUZEUM
WARSZAWY

ידישער אינסטיטוט
היסטארישער
מוזעאון
האיסטארישער
מוזעאון
האיסטארישער
מוזעאון

ŻYDOWSKI
INSTYTUT
HISTORYCZNY

Wystawa „Kolonia Wawelberga 1898-2023 – utopia spełniona”

Wernisaż: 02.09.2023

Miejsce: Otwarta Kolonia, ul. Górczewska 15, Warszawa

Zespół kuratorski: Ewa i Andrzej Chybowski

Scenariusz i aranżacja: Andrzej Chybowski

Projekt graficzny: Mada Bratkowska-Wójcik

Współpraca: Jarosław Wójcik

Produkcja: Zespół Wolskiego Centrum Kultury

Wystawa została zrealizowana w ramach projektu „Utopia urzeczywistniona.”

Idea osiedla społecznego na 125-lecie Kolonii Wawelberga”

Zespół edukacyjny: Mateusz Kowalczyk, Dorota Porowska, Laura Sonik, Małgorzata Szyszka

Zespół producencki: Małgorzata Arszennik, Magdalena Grudziecka, Magdalena Miloszewska, Mateusz Nowak

Komunikacja i promocja: Paweł Gawroński, Filip Jakubik, Natalia Sędek

